

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

3 Ius est dum læsis sociis succurritur armis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](#)

779

*suis & clarius exponitur: sicut etiam a vers. Sed si humana.
usq; ad vers. Non enim.*

*C. V. q. Militare non est peccatum,
Item ejusdem in libro de verbo Domini, tractatu
sive sermonis 19.*

Militare a non est delictum, sed propter prædam mi-
litare peccatum est: nec rem publicam gerere
criminosum est, sed idem gerere templicam, ut rem
familiarem potius angas, videtur esse dannabile. Pro-
pterea enim providentia quadam militantibus sunt stip-
pendia constituta, ne dum sumptus quaeratur, prædo
graferetur. Ita infra. ¶ Dicit ipse Dominus, d. [Reddie
qua Dei sunt, Deo, & qua Cœlestis, Cœlesti.] Ignotus quod
Cœsar præcepit, ferendum est: quod Imperator indicat,
tolerandum est: sed fit intolerabile, dum prædam ex-
actores accumulant. Item infra. ¶ [Interrogaverunt Io-
annem & milites: Quid faciemus & nos? Ait & illis
Ioannes, neminem concutiat, neque calumniam facia-
tis, sed contenti efto stipendiis vestris.] Hic iam cognoscere
se debet omnis homo, qui militar. Non enim tan-
tum de his militantibus scriptura loquitur, qui armata
militia detinentur: sed quicquid militia sua cingulo u-
tit, dignitas sua miles ascribitur: atque ideo hæc senten-
tia potest dici (verbigratis) militibus, protectoribus,
cunctisque restoribus. Quicunque sibi stipendia pu-
blice decreta consequitur, si amplius quaerit, tanquam
calumniator, & concusso Ioannis sententia condemna-
tur.

*C. VI. q. Pacata sunt bella, quæ geruntur, ut mali
coercantur, boni, subleventur.
Item ejusdem de diversis ecclesiæ observa-
tionibus.*

A pud f veros Dei cultores etiam ipsa bella pacata
sunt, qua non cupiditate aut crudelitate, sed pacis
studio geruntur, ut mali coercantur, & boni, suble-
uentur.

*¶ Sicut etiam citus Ivo: quod tamen apud B. Augustinum non
est inventum, quoniam epistola ad Iammarum talem ferè habebat
statim. Simile habebit sup. ead. nol. 9. est ergo. Et de civitate
Dei, lib. 19. c. 12.*

*C. VII. q. Summa est laus militiae, repub. utili-
taribus obedientiam exhibere.*

*Unde Gregorius universis militibus g. Neapelite-
ris, lib. 12. epist. 24.*

Svmma h. militia laus, inter alia bona merita, hæc
est, obedientiam recipit, i utilitatibus exhibere; sic
ut etiam nunc devotione vestram fecisti dicimus, quæ
epistola nostra, quibus magnificum virum Constantium
Tribunum custodia civitatis deputavimus præfite, paruit,
& congruum militaris devotionis obedientiam demon-
stravit. Vide scriptus vos praesertim curavimus, admone-
ndos, ut prædicto viro magnifico Tribuno, sicut &
fecisti, omnem debeat pro serenissimum dominorum
utilitate, vel conservanda civitate, obedientiam ex-
hibere: quatenus quidquid à vobis haec tenus bene gefum
agnoscitur, per praesentis temporis vigilantium ac solici-
dinem augmentabis.

*Ex omnibus colligitur, quod militare peccatum non est, & quod
præcepta parentia in preparatione coram, non in ostentatione cor-
pari servanda sunt.*

Quod autem queritur, quod sit justum bellum, Isidorus Ety-
mol. l. 8. c. 1. inquit.

*a Beda, & glossa ord. Luc. 3. Ivo p. 10. c. 123. Pam. l. 8. cap. 60.
b agere.] orig. c præda.] orig. d Matt. 22. e Luc. 3.
f Ivo p. 10. c. 105. g Episcopio.] orig. impressum. h An-
tib. c. 9. i sancta republ. exhibere.] orig.*

*C. I. q. Quod sit justum bellum.
Iustum a est bellum, quod ex edicto i geritur, de n-
ibus reperendis b, aut propulsandorum hostium, cau-
& cap. 15. ¶ Index c dictus, quasi jus dicens populo, sine
quod jure disceptet. Iure autem disceptare, est justa fa-
dicare. Non est autem iudex, si non est in eo iustitia.*

*i ¶ Edicto] In codicibus Isidorii etiam manuscriptis legit-
ex predicto. Citas enim Ciceronem ex libro de republ. quo-
get justum esse bellum, nisi denuntiatum, nisi indillum, d. us
de repetitis rebus.*

*C. II. q. Nihil ad iustitiam interefit, sive aperte,
sive ex insidiis aliquis pugnet.*

Item Augustinus in libro questionum 6. q. 10.

Dominus noster iubet & ad Iesum Nave, ut confi-
tuat sibi retrofusis insidias, id est, insidiantes bello-
tores ad insidiandum hostibus. Hinc admonemur hos
non iniuste fieri ab his, qui justum bellum gerunt, si
huius homo iustus præcipue cogitare debeat in his rebus,
nisi ut justum bellum suscipiat, cui bellare fas est. Non
enim omnibus fas est. Cum autem justum bellum fol-
ceperit, utrum aperta pugna, utrum insidiis vincat, nihil
ad iustitiam interefit. Iusta autem bella definiunt, sicut
que ulcitur injuryas, si qua gens, vel civitas, que
bella pertenda est, vel vindicare neglexerit, quod a suis im-
probè factum est, vel reddere quod per injuryas ablatum
est. Sed etiam hoc genus bellum sine dubitatione iustum
est, quod Deus imperat, apud quem non est iniquitas, &
novit quid cuique fieri debeat: in quo bello ductor ex-
ercitus, vel ipse populus non tam auctor belli, quam mi-
nister iudicandus est.

*Cum ergo justum bellum sit, quod ex edicto geritur, vel quo-
jurie uicentur, queritur, quomodo d' filii Israhel iusta bella ger-
bantur.*

*C. III. q. Imoxicu transitus filii Israhel nega-
tur, arg. idem iusta bella gerbant.*

*De hi ita scribit Augustinus in questionibus Num-
erorum, q. 4. ad. c. 20.*

Notandum g. est ianæ, quemadmodum iusta bello
rebantur [a i filio] Israel contra Amorrhios] le-
uox enim transitus denegabatur, qui jure humana fo-
ciatis exquisito patere debebat.

Questio III.

*Vid. vero injuria faciōrum armis propulsa non faci-
emptu & austoribus probantur. Dominus i con-
cam ab Herode queretur ad interficiendum, respon-
sum habet quærit armorum, siem occulto insitu poset in eum
converti se manus ludorum, sed fugient in Egyptum, tetet ei
per se pectorum. Sic etiam, cum a Iudeis lepidu[m] pectore, abs-
condit se, & exiuit de templo. Sic etiam cum ducuerit ad cru-
cem, noluit k. commovet adversus seniores Iudeorum turbam,
qua nuper ei obtivam processerat, & cum plañenti & luctuosi eum
recepserat. Sic etiam interrogatus a Pilato, an Rex erat, ut
[Regnum meum non est de hoc mundo. Si enim esset de hoc mundo
muniisti, misericordie decortaret, ut ego non maderem Iudei] Instruvi illos ad regnum iusti mundi pertinere, qui auxiliu
manuum virium, non divina, profida ab immortali in pene-
trare contendunt. Item cùm discipula sua ait: m. [Sa res profi-
cuti fuerint in una cruxate fugient in altam:] non arma armis, sed
fugam persequenteribus docuit opponi. ¶ Item, scit legitur in E-
gypti, & Egyptia a Nabuchodonosor derisitata est, quia filii Israhel
contra Assyrios & Chaldeos, protectione & defensione auxili-
tum promisit. Unde dictum n. est. [Baculus arundineus Rex de-
gypti: super quem si aliquis innixus fuerit, confinxerit, & perfici-
bit mamen invictum.] Ipsi etiam Iudei captivi duci sunt, m. Mat.
n Esa. 19. 36. Ezech. 29.*

fieri sua libertatem non in solo Deo, sed in homine posuerunt. Sic etiam de primis credentibus legitur, a quod rapinam suorum bonorum cum gaudio sibi sperabant, non querentes sibi aliorum patrociniis, sed gaudentes, quoniam digni invenererant pro nomine Iesu emundulam pati. Sic & Apostolus in prima epistola ad Thessalonici, ut responsum & fraudum patienter ferant potius, quam respondere fratres scandalizarent. Sic ab idolorum, & a qualibet eius cunctis offensionibus patiens, quam cum scandalo frustrum edam. Sic & a similitudinibus abstiner, ne aliquod offendiculum Evangelii Christi praeflaret. Cum ergo illes, qui ab iniuria armis arcet, non minus scandalizantur, quam ille a quo ablati eorum iudice repudiantur, potes quod ad propulsandum injuriam non sunt potestis emoriar auxilia. Quod autem petendum non est, illud ius preparandum debet. Sed contra multa rite prestante, qua ratione non pertinet. Bonus enim non rite injuria vindictam petuit, quam malum pro male redidit, quam tamen iudex recte infigem, nec nisi bonum pro male redidit.

C. I. q. Quæst. differentiae retributionum.

Unde Augustinus in c. expofitione

Psalimi 101. art.

Sex differentiae sunt, reddere bona pro maliis, non reddere mala pro malis, habet duo bonorum sunt, & prius melius. Non redire bona pro bonis, reddere mala pro bonis, hoc duo malorum sunt, & posterior dexterius. Reddere bona pro bonis, mala pro maliis; hoc duo mediocrius sunt; prius propinquum bonis, convenient etiam maliis, quod Christus non arguit, sed plus oportet dicit, & quia Ethimelio faciunt: posterius propinquum malis, convenient tamen etiam bonis. Vnde & lex f. modus ultionis statut: [Oculum pro oculo.] Quæ si dici potest, injuriam iustitia est, non quia iniqua est ulio, quam lex statuit, sed quia vita viuenda est libido ulciscendi, magisque ad iudicem pertinet hoc inter homines decernere & quam bonum hominem sibi expetere. Hic enim redire mala pro male: iudex a verò punit, non delictio aliena misericordia, quod est malum pro male; sed dilectione justitie, iustum pro iusto, quod est bonum pro male: quod etiam Deus iudex facit.

q. Augustinus in explanatione psalmi 101. has sex differentias quæstione explicavit: eis sententiam auctori glossæ ordinaria inuenimus breueri retulit, ex qua glossa videtur acceptum hoc caput.

i. Convenit etiam malis] Verba haec non sunt in pluribus, sed in glossa: sed non longe discedunt a verbis B. Augustini.

2. q. Iudex verò] In glossa ordinaria & plurimis Gratianis manuscriptis legitur, iudex verò non, sed dilectione justitiae, qui bonum est pro male, quod & Deus iudex facit. Non sicut tamen reliqua indebet, quantum apud B. Augustinum in ultiori explanatione aliquanto inferior est, eadem ferme habentur.

Item ab aliquo capitulo ipsius sua exquirunt, pro vita tamen remissa iuste efficerant. Item iusta sacra ab aliquo barbare iniquitate exquirunt: pro redemptio ramen captivorum iuste praedicant. Sic & iustitia propulsatio, livet iniquitate pastorum, eisque pastores praedicant: quoniam & ipsa pastuatio non aequiparatur, iusta probatur. Aliud enim est injuriam propulsive, sive locutus voluptuosè vivere, aliud ut aliorum utilitatis liberti possit vacare. Secebat aliud est suffragium ad hominem, ut ministerio caret officiu, & honorum voluntate ejus suffragio fortius effectum; aliud spem suam à Deo in horum transiere, ut ad seruare, quia inferius a Deo ad vite corredem, humana polentia auxilio, mali precedente correderem: sicut Iudeus, qui captivitatem sibi imminentem. Exponimus suffragio se putabamus posse evadere, sine panitia præparata vita, non retrocurram ad memoriam: [De h. nobis auxiliis detractione, quia nunc falsus homo.] & idem i.

a. Hel. 10. 11. b. Cor. 5. 9. c. Glossa ordin. ibid. ad d. absant ab orig. e. Ador. 23. f. ad. patetis infidul. g. Ivo p. 10. c. 10. Pann. 1. 8. c. 16. h. Ivo p. 10. c. 75. i. Ivo p. 10. c. 11. j. Pann. 1. 8. c. 50.

[Hinc curribus, & his equis, nos autem in nomine Dei nostri invocabimus.] Petere erga, vel praefare in tribulatōne subfidiū, us volupuisse quis in criminis vivat, dammabile est. Petere autem, vel praefare solatium, us mela facultas delinqüendi admans, us ecclœsa pacem adipiscatur, ut aliqui multorum utilitatis servetur, utile est & honestum: difirmare vero est gravissimum. Hinc de Pauli legitur, a quod cum quidam Iudeorum jurassent se non confessuros forent, nisi eum interficerent, petit milites à prætori, quorum praefidio illas servaretur ab iniuria Iudeorum, non sicut voluptrati, sed omnium utilitati viciuntur. Hinc in Evangelio b mercenarius vocatur, qui videlicet venientem, & dimittit oves, & fugit. Hinc etiam ecclœsa auxilium ab Imperatore ad fidem defensorem petere monetur.

C. II. q. Ab Imperatore ecclœsa auxilium popolare debet.

Unde Augustinus ad Bonifacium art.

spist. 10.

M aximianus & Episcopus Vagensis auxilium petuit ab Imperatore Christiano [contra d. hostes ecclœsa] non tam fui ulciscendi causa, quam tuenda ecclœsa sibi credite. Quod si pratermissum est, non ejus fuisse laudanda patientia, sed negligenta merito culpanda. Neque enim & Apostolus & Paulus vita sua transitoria consulebat, sed ecclœsa Dei, quando contra illos, qui eum occidere conspiraverunt, consilium eorum Tribuno ut proderentur, effecti. Vnde factum est, ut eum ad locum qui fuerat producendus, duderet miles armatus, ne illum patreteret s' infidias.

C. III. q. Catholici aduersari hereticos à potestatisbus ordinatis defensionem possunt perfundare.

Item Augustinus ad Emeritum, epist. 164.

N ostri q. aduersari illicitas & privatas vestrorum violentias (quas & vos ipsi, qui talia non i. facitis, doletis & gemitis) à potestatisbus ordinatis tuitionem perunt, non quia vos persequeantur, sed quia se defendant.

1. q. Non faciūs] Addita est negatio ex originali & Iovene, & alia etiam emendata. Refert autem ibi B. Augustinus id quod decretum fuerat in sancto concilio Carthaginem, ac repetitur in concilio Africano, cap. 60. citatur autem infra eadem, cap. ab Imperatoribus.

C. IV. q. Quantum intercessus inter persecutionem catholicorum & hereticorum.

Item ejusdem contra literas Petilia-

ni. lib. 2. c. 58.

P ro h. membris Christi aduersari vos saviant, & vobis resistunt quinque in catholica parva adhuc fidei eo animo sunt, quo tunc Petrus fuit, cum i. ferrum pro Christi nomine strinxerit. Sed inultum intercessus vestram persecutionem, & sacerdotum. Vos similes eis sacerdotis Iudeorum, quia servientes principibus vestris aduersari ecclœsam catholicam, id est, aduersari Christi corpus armamini. Ipsi autem tales sunt, qualis tunc Petrus fuit, qui pro Christi corpore, id est, pro ecclœsa etiam corporaliter pugnavit.

C. V. q. Iustitia plena est, qui patriam bellum meretur a barbaris.

Item Ambrofius libro primo de off.

cxi. c. 27.

F ortitudo, q. que vel in bello tueretur a barbaris patriam, vel domi defendit infirmos, vel a latronibus factios, plena iustitia est.

C. VI. q. Prodest latroni vel pirate, qui membra eius debilitat.

Item Hieronymus super Sophonianam, ad c. 1.

a. Ad. 27. b. Ioan. 10. c. Poly. 1. 1. tit. 4. ult. Ivo p. 10. c. 50. d. absant ab orig. e. Ador. 23. f. ad. patetis infidul. g. Ivo p. 10. c. 10. Pann. 1. 8. c. 16. h. Ivo p. 10. c. 75. i. Ivo p. 10. c. 11. j. Pann. 1. 8. c. 50.

Si quis fortitudinem latronis, & piratæ, & furis enervat, & infirmosque eos reddat, prodest illis sua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus prius non bene utebatur, à malo opere cessabant.

C. VII. *¶ Qui facit non repellit injuriam, simili est ei, qui facit,*
Item Ambrosius libro primo de officiis,
cap. 37.

Non e in inferenda, sed in repellenda injuria lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio injuriam, si potest, tam est in vito, quam ille, qui facit. Vnde S. Moyses hinc prius orbus est tenet bellicæ & fortitudinis. Nam cum d. vidisset Hebreum ab Ægyptio injuriam accipientem, defendit ita ut Ægyptum proferneret, atque in arena absconderet. Solomon & quoque ait: [Eripe eum, qui dicitur ad mortem.]

¶ Bellicæ] Sic emendatum est ex originali, etiam etiam in manuscriptu Gratiani legeretur, imbellis.

C. VIII. *¶ Malorum impietati faver, qui eis obvniare offat.*

Item Anastasius & Damasius Papa.

Qui f potest obviare & perturbare perversos, & non facit, nihil aliud est, quam favere eorum impietati. Nec enim caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori definit obviare.

C. IX. *¶ Qui diuina mandata contempnunt, severis correantur vindictæ.*

Item Calixtus, episcop. ad Episcopos: Gallia.

Iustum g est, ut qui divina contumaciam mandata, & inobedientes Patrum existunt iussionibus, severioribus corriganter vindictæ: quatenus ceteri talis committere timeant, & omnes gaudent fraterna concordia, & cuncti sumant severitas atque bonitatis exemplum. Nam si (quod abit) ecclesiasticam sollicititudinem, vigoremque negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fidium profectio nocebitur.

C. X. *¶ Imperatores cum Episcoporum provisione ecclesia defensionem adversus divitum potentiam debent suscipere.*

Item ex concilio Carthaginensi 5. h cap. 9.

Apropter afflictionem pauperum, quorum molestii sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias & divitum cum Episcoporum provisio ne delegentur.

¶ Vism est] Sic est emendatum ex codicibus concilii impensis & manuscriptis. Antea legebatur, justum est auxilium postulandum.

Ecc. quod nonnumquam est obviandum perversis, & injurya sociorum armis est propulsanda, ut & malis ademptis facultas delinquendi proficit, & bonis optata facultas liberi consulendi ecclesia ministratur. Hoc qui non facit, consentit.

C. XI. *¶ Non sunt immunes à scelere, qua non liberant eos, qui possunt à scelere liberare.*

Unde Augustinus ait in Psal. 81.

Ostendit k [Propheta] nec illos immunes à scelere esse, qui perimurunt Christum principibus interficerent, cum præ multitudine timerentur, & possent illos à scelere, & se à consensu liberare. Qui & delinquerunt cum potest, consentit.

¶ Qui delinquit] Hoc in eadem glossa referuntur, ea Cas-

a Ivi p. 10. c. 13. Pann. l. 8. c. 50. b diripiunt.] orig. c Neg.] orig. d Exod. 1. e Proverb. 4. f Damasus episc. 3. ad Elephanum, cap. 8. sup. diff. 13. error. & diff. 15. facilius. Poly. l. 7. tit. 11. Anselm. l. 13. cap. 19. g Poly. ibid. Ansel. l. 13. cap. 19. Ivo p. 6. cap. 346. h & in Africano cap. 42. i al. potest, tunc avv. d. k Glossa ord. ibi. ex B. August. & Castoreo ad illud. [Eripere pauperem.]

siodoros, cujus verba sunt haec. Nam cum postis obviare perversis, si desinas adversari, consensus erroris est.

QVÆSTIO IV.

Vid autem vindicta inferenda non sit, multi modi probantur. Malum enim tolerandi sunt, non abjectum, increpatione feriende, non corporaliter expellendi.

C. I. *¶ Quando malum sunt tolerandi, & quando ab eis recedendum sit.*

Unde Augustinus sit in libro de verbis Damiani sermone 18.

Tolerandi sunt quidem mali pro pace, nec a corpore rarer ab eis recedatur: sed spiritualiter a exiguo, est facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu cuiusque, salva pace: displicere, et non tangere. Non enim Propheta, qui haec dicebant, ipsum suum dimiserunt: sed inter eos habitabant, quia increpabant, unum templum cum eis intrabant, etiam factamenta celebrabant. Hoc est exire, ore non patere: hoc est immundum non tangere, voluntate non sentire.

Cupus hoc est in glossa ordinaria. 2. Cor. 6. ad ea verba, exire & medio eorum. sententia vero accepta ex sermone 18. Augustini de verbis Domini: ex quo infra ead. cap. eccl. & cap. recedit ad idem pertinentias referuntur.

i ¶ Spiritualiter] His interposita erant duo voces spiritualiter autem, quae sunt expulso, quia & a plurimi, etiam, & glossa ordinaria absunt.

C. II. *¶ Quod mali sunt tolerandi a bonis.*

Item.

Ter bonus tolera malum. Nam & Christus & Iudas, cum sciret fierem esse, toleravit, & ad predicandum misit, eique cum aliis Eucharistiam dedit.

¶ Instinctus hujus capituli est in tractatu 30. in Iohannem. Reliqua vero uidetur accepta ex glossa ordinaria in psalmum 9. ad 12. et 13. Dicit enim in corde suo. & explanatione B. Augustini a psalmum 10. cuius propria verba referuntur, sup. 1. q. 1. Orig. Ab eodem vero copiose haec eadem sententia exponentur aquila 162.

C. III. *¶ Pro pace ecclesia mali sunt tolerandi.*

Idem super Iohannem tractatus ad c. 12.

Quid ergo voluit Dominus noster Iesus Christus, fratres mei, admonere ecclesiam suam, quando numerum perditum inter duodecim habere voluit, nisi ut malos toleremus, ne corpus Christi dividamus? Ecce inter sanctos est Iudas: ecce fur est Iudas; & ne contemnamus fur sacrilegus, non qualisunque fur, sed loculum, sed Dominicum loculum, sed factorum. Si crimina delinquentur in foro qualisunque furti, & peculatorum, peculatorum enim furtum dicitur de re publica, & non sic predicatur furtum rei privatae, quodcumque publica) quam vehementius judicandus est sacrilegus fur, qui auctor fuerit non undecunque tollere, sed de ecclesia tollere. Qui aliquid de ecclesia furarit, Iudas perdit compatis tur.

¶ Multa in hoc capite sunt emendata ex beato Augustino.

C. IV. *¶ De eodem.*

Idem sermone 18. de verbis Domini.

Ecce, d. inquit, dicit Propheta. [Recedit, exire & inde, & immundum ne tetigitis.] Quidam ergo malos pro pace tolerabimus, à quibus exire & redire jubemur, ne tangamus immundum? Nos jugulum recessionem spiritualiter intelligimus: illi corporaliter. Nam & ego clamo cum Propheta: & i qualisunque sumus vata, utitur nobis Deus in dispensatione vestra. Clamamus & nos, & dicimus vobis, redire, exire inde, & immundum ne tetigitis, sed contadu cordis.

a alme. b 7.9.1. adversitat. circa finem. c Poly. l. 7. tit. 7. d Beda 2. Cor. 6. Poly. ibid. Anf. l. 12. c. 6.